Önce Adem yaratıldı – ve bunun anlamı …

Marg Mowczko · Almanca çeviri: Hans-Jörg Ronsdorf · Kasım 2022 · Ekim 2026'da gözden geçirildi

İlk doğanlık hakkı ve ataerkillik

Dün genç bir adamla sohbet ediyordum ve konuşmamız sırasında Kutsal Kitap'ın "yeryüzünde olduğumuz sürece yumuşak bir ataerkillik" öğrettiğine inandığını açıkladı. Bu "yumuşak ataerkilliğe" inanmasının bir nedeni, ilk doğanlık kuralını Tanrı'nın toplum için planının bir parçası olarak görmesi; Adem'in de Havva'dan önce yaratıldığı için bunun örnek modeli sayılmasıdır.

Merriam-Webster Dictionary'ye göre "ilk doğanlık hakkı" (primogenitür[1]) iki anlama gelebilir. Basitçe (1) "aynı anne babanın çocuklarından ilk doğan olma durumu" anlamına gelebilir; bunun farklı çıkarımları vardır. Ya da (2) "en büyük oğula ait olan ayrıcalıklı bir miras hakkı" anlamına gelebilir. Birinci tanım anlamında Adem ile Havva aynı ebeveynin, yani Tanrı'nın çocukları olarak anlaşılabilir; Adem de ilk doğandır (Luka 3:38; karş. 1 Korintliler 11:12).

Yaratılış 2 ve 1 Timoteos 2:13 (Yaratılış 2'nin bir özeti) bize Adem'in (ya da ha'adam'ın) ilk, Havva'nın ikinci olarak yaratıldığını söyler. Ama bu ayetler bu sıralamanın önemli olduğuna ve ilişkilerin düzenlenmesine dair Tanrı'nın planının bir parçası olduğuna mı işaret eder? ***Erkeğin birinci, kadının ikinci sırada geldiği, süregiden bir ilk doğanlık ya da öncelik modeli olduğunu mu gösterirler?*** Bu Yazılar bir şekilde yalnızca erkeklere ait bir yetki ya da yumuşak bir ataerkillik mi buyurur? Adem için Havva'yı dışlayan "ayrıcalıklı bir miras hakkına" mı işaret ederler?

İlk doğanlık argümanının işe yaramamasının 5 nedeni

Hristiyanlar arasındaki ataerkilliği Yaratılış'taki primogenitürle ilişkilendirmek sorunlarla doludur. İşte bunun işe yaramamasının beş nedeni.

1. Yaratılış 2:21-22'de anlatılan ameliyattan sonra Aden'deki ilk insan, Tanrı'nın onu ilk yarattığı hâlinden farklıydı. Bedeninden bir parça ya da bir yan alınmıştı[2]; ondan bir parça artık eksikti ve kadının ayrılmaz bir parçası olmuştu. Adem'den (ya da ha'adam'dan) Havva'ya önemli bir beden parçasının bu aktarımı, erkeğin birinci, kadının ikinci olduğu düşüncesini daha az açık ve belirleyici kılar.

2. İlk doğanlık doğum sırasıyla ilgilidir, ama ne Adem ne de Havva doğdu; ikisi de Tanrı tarafından yaratıldı. Adem'in "ilk doğan" olduğunu söyleyen hiçbir Kutsal Kitap ayeti yoktur.

3. İlk doğanlık geleneği, İsrail toplumu da dahil olmak üzere pek çok eski toplumun parçasıydı, ama yalnızca oğulları ilgilendiriyordu; kızları ve kadınları değil.

4. Bu gelenek Kutsal Kitap'taki pek çok önemli aile tarafından uygulanmadı.

Cynthia Westfall bu dördüncü nokta hakkında şunları yazar.

> *Yaratılış anlatısının tamamında, ilk doğan ya da ilk gelen kişinin mutlaka yetkiye sahip olmadığı başından beri açıktır. Kardeşler arasındaki primogenitür tekrar tekrar boşa çıkarıldı; bu yüzden Yaratılış, Adem ilk biçimlendirildiği için erkek yetkisine argüman olarak kullanılamaz. Kayin önce doğdu, ama Tanrı'nın lütfunu Habil aldı. Esav önce doğdu, ama Tanrı Yakup'u seçti. Ruben önce doğdu, ama Mesih'in soy çizgisi Yahuda'dan geldi ve aileyi Yusuf kurtardı ve onların üzerinde yetkiyi*

> *üstlendi. Manaşşe Yusuf'un ilk doğanıydı, ama Yakup onun daha büyük olacağını söylemek için sağ elini Efrayim'in başına koydu.*

Eski Antlaşma'nın başka kitapları da Tanrı'nın küçük kardeşleri ağabeylerinden daha büyük yetkiyle donattığını gösterir. Örneğin Musa ağabeyi Harun'dan daha fazla yetkiye sahipti; Davut İşay'ın en küçük oğluydu, ama Tanrı tarafından İsrail'in kralı olarak seçildi; Süleyman, Davut'un ilk doğan oğlu olmadığı hâlde Davut'un halefi oldu.

İlk doğanlık geleneği İsrailliler tarafından ne katı ne de genel olarak uygulandı. Daha da önemlisi, Tanrı bu geleneği bazı önemli durumlarda dikkate almadı. Ve Çıkış 4:22'de bütün İsrail halkından (yalnızca erkeklerden değil) mecazi olarak ilk doğan oğlu diye söz eder.

5. Önemli olan şudur: İlk doğanlık kavramının, Yeni Yaratılış'ta İsa'nın izleyicileri arasında yeri yoktur. Tersine İsa, kendi Egemenliği'nde "sonuncuların birinci, birincilerin sonuncu olacağını" öğretti (Matta 20:16). Benzer biçimde kültüre karşı duran ve dengeleyici başka ilkeler de öğretti.

Primogenitür ve İsa

Ait olduğumuz Tanrı'nın Egemenliği'nde ilk doğanlık hakkını öne sürebilecek tek kişi İsa'nın kendisidir. Westfall, Mesih'te olan hepimiz için "İsa'nın hepimizin ilk doğanı" olduğuna (Romalılar 8:29; Koloseliler 1:15, 18) ve bu gerçeğin "O'nun izleyicileri arasındaki ilişkileri göreceli kıldığına" dikkat çeker. ***Başka bir deyişle, İsa'nın izleyicileri arasında eşitlik egemendir, çünkü cinsiyetimiz ne olursa olsun büyük ağabeyimizin benzerliğine dönüştürülüyoruz.***

Primogenitür, Tanrı'nın toplumda başlattığı ya da İsa'nın onayladığı bir dinamik değildir.[3] Üstelik Pavlus, yalnızca Adem önce yaratıldı diye erkeklerin özel bir konuma ya da ayrıcalığa sahip olduğu düşüncesini çürütmüştür. 1 Korintliler 11:12'de Pavlus, ilk kadın ilk erkekten gelmiş olsa da başka her erkeğin bir kadından doğduğunu öğretir. Ardından şöyle açıklar: "Ama her şey Tanrı'dandır." Hem erkeklerin hem de kadınların kaynağı sonuçta Tanrı'dır. ***Burada cinsiyetler arasında bir fark yoktur, tersine cinsiyetlerin karşılıklı bağımlılığı vardır.***

> ***1 Korintliler 11:11-12 Bununla birlikte Rab'de ne kadın erkekten ne de erkek kadından bağımsızdır. Çünkü kadın erkekten (Adem) olduğu gibi, erkek de kadın aracılığıyla (Kayin vd.) var olur; ama her şey Tanrı'dandır.***

Erkeklerin kız kardeşlerinden ne daha yüksek bir yetkisi ne de daha iyi bir mirası vardır. Tersine, hepimiz harika bir mirasa ortak olacağız (Efesliler 1:21-22). Hristiyan erkekler ve kadınlar, en küçük bir primogenitür belirtisi olmadan ortak mirasçılardır, hatta büyük ağabeyimiz İsa'nın ortak mirasçılarıyız (Romalılar 8:16-17)!

Yeni Antlaşma'ya ve Mesih'teki yeni yaratılışımıza dair şaşırtıcı teolojik gerçeklerin, İsa'nın izleyicilerinden oluşan topluluk içindeki şimdiki ilişkilerimiz üzerinde doğrudan bir etkisi vardır. ***Bu toplulukta, yani kilisede, cinsiyete dayalı bir hiyerarşiye ya da herhangi bir türde ataerkilliğe yer olmamalıdır.***

B.T. Roberts, erkekten sonra ikinci sırada gelen kadın hakkında şu yorumu yapar.

[Bazıları tarafından] Kutsal Kitap'ın kadını erkekten aşağı ve ona tabi olarak gösterdiği ileri sürülür; bu yüzden ne kilisede ne de devlette ona eşit bir konum almasına izin verilmemelidir. Bunun kanıtı olarak

kadının en son yaratılmış olması gösterilir. Ama bu bir şey kanıtlıyorsa, onun üstünlüğünü kanıtlar. Çünkü yaratılış işi aşağı olandan yüksek olana doğru düzenli bir aşamalılıkla ilerlemiştir.

B.T. Roberts, *Ordaining Women* (Kadınların Atanması) (1891)

Özgün metin: Marg Mowczko, “Adam was created first and this means …”, 3 Mart 2017, https://margmowczko.com/adam-created-first/ – yazarın nazik izniyle Almancaya çevrilmiştir.

Notlar

1. Primogenitür, teknik dilde, yalnızca ilk doğan çocuğun ölen bir kişinin mirasını ve hukuki halefliğini devraldığı, küçük kardeşlerinin ise hesaba katılmadığı miras sırasını ifade eder. İlk doğan çocuğun mirasçısı ve hukuki halefi de yine onun ilk doğan çocuğudur. Wikipedia
2. Yaratılış 2’de geleneksel olarak “kaburga” diye çevrilen İbranice tsela kelimesi normalde “yan” anlamına gelir. (Bkz. Strong no. 6763.) John H. Walton, tsela kelimesinin İbranice Kutsal Kitap’ta başka yerlerde nasıl kullanıldığına bakıldığında “Tanrı’nın Adem’in yanlarından birini aldığı – bu muhtemelen Adem’i ikiye böldüğü ve bir yandan kadını biçimlendirdiği anlamına gelir – sonucuna varmamız gerektiğini” açıklar. Walton, The Lost World of Adam and Eve (Downers Grove: InterVarsity Press, 2015), 78.
3. ***İsa, erkeğin birinci, kadının ikinci sırada geldiği bir yaratılış düzeni gibi bir şeyden hiç söz etmez. Müjdelerde, erkeklerin ve kadınların aynı anda yaratıldığının söylendiği Yaratılış 1’den alıntı yapar. Örneğin Matta 19:4’te İsa Ferisilere şöyle sorar: “Yaradan’ın başlangıçtan onları erkek ve dişi olarak yarattığını okumadınız mı? İsa Yaratılış 2’den de alıntı yapar: “Bu nedenle adam annesini babasını bırakıp karısına bağlanacak ve ikisi tek beden olacak.” İsa evlilikte birliği (yani bir olmayı) öğretti; evlilikte erkek yetkisinin ya da cinsiyete dayalı bir hiyerarşinin olduğunu ya da olması gerektiğini öğretmedi (Matta 19:5-6.***